

Csurka István kendőzetlen arcképe

2012/02/08

Gondoltam, várok még pár hetet vagy hónapot, s nem ragadok tollat közvetlenül a 78 évet megért Csurka István halála után, hogy megírjam róla tárgyilagos, az igazságnak megfelelő értékelésemet. Tudom, hogy maradék hívei közül sokan letorkolnak majd, netán kegyeletsértésnek is bélyegzik megszólalásomat. Azonban elolvasva néhány rémesen egyoldalú (átkozódó, avagy hozsannázó) nekrológot, úgy döntöttem, hogy lesz, ami lesz, semmiképpen sem hallgathatok. Sem azt nem tűrhetem, hogy a liberális, cionista gyűlöletkeltők (pl. Tamás Gáspár Miklós, Tamás Tibor stb.) haló poraiban is mocskolják, sem pedig azt, hogy a nemzeti oldalon valamiféle érdemeit meghaladó bálványt faragjanak belőle.

Jól ismertem őt személyesen is – bár sohasem álltunk közel egymáshoz –, s a kezdetektől végig figyelemmel kísértem életét és írói, politikusi pályafutását. Keresztény magánemberként sajnálom Csurkát (nyilván az állandó nyomás s az oktalan támadások is sietteték elhunytát), s részvéteket nyilvánítom hozzátartozóinak, barátainak, tisztelőinek, viszont a közélettel s a magyarság ügyeivel évtizedek óta aktívan foglalkozó hazafiként nem hunyhatok szemet hibái, gyengeségei fölött sem. Távol maradjon tőlem a kíméletlen szigorúság (hiszen mindnyájan többé-kevésbé esendőek vagyunk), nem kívánom a mércét túl magasra srófolni, de tapasztalataim arra sarkallnak, hogy az ellenkező végletbe se essek, amikor arcélét megrajzolom...

Kezdjük mindjárt egy tabudöntéssel, mely szerint kiemelkedően nagy művész lett volna, pláne korának tündöklő írófejedelme. (Ezt még halálos ellenségei, a rá csimpaszkodó, bokáját harapdáló törpe senkik is szorgalmasan terjesztik, hogy politikusként annál inkább elmarasztalhassák, s kifent késükkel orvul ledöfhessek, ami most már egyenlő a hullagyalázással.) Novellistaként, dráma- és forgatókönyvíróként, mennyiségben s minőségben is átlagon felülit produkált, viszont egyetlen olyan alkotása sincs, ami elérné a Parnasszus ormait. Ezért objektív szemüvegen át nézve tehetséges kismesternek, derék iparosnak nevezném, aki nem hordozta magán a zsenialitás jegyeit.

Szépirodalmi prózája élvezetes, világos, könnyen olvasható és érthető, általában derűs, helyenként humoros, gúnnyal átitatott, egyszerűen szórakoztató. Akad benne laza bíráló, csavaros fricska, felszínes tanulság, ügyesen megkomponált szerkezet, dramaturgiai stílusbravúr, s még számtalan dicséretre méltó eszköz. Ami számomra a legvonzóbb, hogy írásaiban érzékeny lélek tükröződik, ami napjaink tartalmatlan, sivár, zavaros, avantgárd „szövegirodalmában”, papírizú színműveiben, kabarészerű vígjátékaiban nyomokban se lelhető fel. Ám munkáiból hiányzik a mélyen szántó jellemábrázolás, az egeket ostromló, páratlan gondolatiság s a magával ragadó, vagy földhöz szögező érzelmi lávaömlés. Nyelve sallangmentes, egyszerű, viszont távolról sem költőien árnyalt, ill. katartikus erejű. Aligha tévedek, ha nemzeti szempontból leghasznosabbnak, legmarkánsabbnak politikai vezércikkeit, tárcáit, pamfletjeit és oknyomozó esszéit, tanulmányait ítélem, melyek zömmel a Magyar Fórumban jelentek meg először. Ezekben virágzott ki igazán egyénisége, elemző, felvilágosító és mozgósító képessége. Ugyanakkor meg kell jegyeznem, hogy pontos diagnózisait ritkán követi a helyes terápia fölvetése, s következtetései, megoldási javaslatai gyakran kifogásolhatók, mert félrecsúsznak, torzóban maradnak; azaz rendszerint nem meri, nem akarja kimondani a nyilvánvaló végső igazságot, noha ez szinte ordít publicisztikáiból, főként a vájt fülűek számára. (Itt most nem hánytorgatom fel az eleve fals, rágalmazó, sértettségből eredő, elfogult és szándékosan tévutakra vivő agyszüleményeit –, noha ilyenek is bőven terhelik számláját.)

Önmagában az, hogy valaki népi író-e, vagy sem, nem jelent megbízható értékítéletet, hiszen ezen a kategórián belül éppúgy találhatunk remekírókat, közepszerűeket és selejteket, mint kívüle. Lehetne polemizálni rajta, hogy a népiek közé sorolható-e Csurka is. Bár vannak paraszti gyökerei, szerintem inkább kispolgárnak, városi(as)nak (semmiképpen se urbánusnak!) tartható, téma-, karakter- és környezetválasztásából kifolyólag. Ő maga sokszor hivatkozik Szabó Dezsőre, mint előfutárjára s talán példaképére (fizetett talpnyalói egyenesen a robusztus írózszeni jogos utódjának, folytatójának kiáltották ki!), de tőle oly messze van alkatát,

adottságait, nyelvi gazdagságát, teremítő erejét és szókimondását tekintve, mint az a bizonyos Makó vitéz Jeruzsálemtől, kivéve talán túlfejlett egoizmusát és gőgjét. Ha mindenképpen muszáj valakihez hasonlítanom, akkor a szintén közepes tehetségű (hamisan fölmagasztalt), „fényes szellős”, gyenge jellemű (kollaboráns, Rákosiról dicshimnusz zengő), a nálánál különbekre irigy és féltékeny, cselekedni gyáva Csoóri Sándorral rokonítanám; noha sok szempontból nem vehetők egy kalap alá. Valljuk meg nyíltan, ha Csurka csak szépíró lett volna, és semmilyen közéleti tevékenységet nem végez, akkor bizony néhány évtized múlva úgy beolvad a homályba, hogy a legtájékozottabbak is elvélve idéznék meg szellemét és műveit. Félreértés ne essék, ez egyáltalán nem az ő lebecsülése, hanem a magyar irodalom világszínvonal(úság)ának, kivételes eredményeinek és tömérdek óriásának büszke elismerése.

Csurka egészséges, szerves nemzetszeretete, hungarus megalapozottsága összes vargabetűje, sasszézása ellenére is kétségtelen. Azonban József Attilával szólva: szívére vette mások gondját, vállára venni nem (volt) bolond. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy inkább a magyarságból élt (nem is akárhogyan, hanem főúri módon!), mint érette. Az 1956-os forradalom után internálták, bebörtönözték, azonban gyanús gyorsasággal szabadult, míg a vele nagyjából egyívású, azonos súlyú megtorlást elszenvedő bajtársai (pl. Dénes János) tovább raboskodtak. Az írók, művészek színe-java ekkoriban le volt csukva, vagy minimum némaságra kárhoztatták őket; kizárólag a zsidó-kommunisták, ill. Kádárék legmegbízhatóbb csahos kutyái és lakájai szólalhattak meg, tetőtől-talpig cenzúrázva és szájkosarazva. Igen különös, hogy Csurka írói szárnyalása pont ezekben a zord esztendőkhöz kezdődött. Pályája akadálytalanul ívelt fölfelé, s előfordult, hogy egyszerre 3-4 színházban is játszották darabjait, annyira sztárolták. Sosem volt vitás előttem, hogy ezt a karriert nem ajándékba kapta, hanem igencsak megfizette az árát, tehát rendesen lepaktált a zsarnoki rezsimmel, s annak hűséges szekértolójává vált („fölesküdt a szocializmus és a dolgozó nép szolgálatára!”), mindvégig betartva a szigorú követelményeket és szabályokat. III/III-as – Raszkolnyikov fedőnéven történt – ügynöki beszervezése (1957 augusztusában) persze csak jóval később (1993-ban) derült ki, amit ímmel-ámmal bevallott ugyan, de tényleges besúgásait, kapcsolattartását keményen tagadta, noha utóbb ezek bizonyítékaira is fény derült (lásd <http://kuruc.info/r/26/91423/>). Kíváncsian várjuk, hogy az archívumból eltüntetett iratai (ill. a 2060-ig titkosított mágnesszalagok) szerint kikről és miket jelentgetett őkelme. (A fáma szerint agyba-főbe verték szegényt, sikeres beszipantásának mégsem ez lehetett a döntő oka; valószínűbb, hogy nem tudott ellenállni az elvtársi „elit” csábításainak)

Nem állítható, hogy aszkéta életet élt, sőt inkább úgy viselkedett, mint egy Mikszáth-, vagy Krúdy-regényből előbújó, múlt századi dzsentrí, aki bohém léhaságában fenekére ver az atyai örökségnek. Élvezte az evés-ivást, mulatozást, gyakran kártyázott, lóversenyezett (állítólag a szebbik nemet se vetette meg), és egyéb földi örömeknek is hódolt, ezzel is kiválva az elnyomott, szürke tömegből, a „vasöklű prolik” seregéből. Mivel számolatlanul szórta a pénzt, kiadásait nyilván nem fedezték leközlött írásainak honoráriumai. Kedvenc szórakozóhelye a hírhedt Fészek Klub volt (én csak zsidó fészeknek hívom!), ahol „megrögzött antiszemitizmusa” dacára igen „kitűnő pedigrijű” elvtársakkal haverkodott össze. Ha nem is itt, de bensőséges kapcsolatokat ápolt olyan alvilági figurákkal, mint Kardos György (ávós pribék, a Magvető Kiadó igazgatója, Csurka atyai pártfogója, akiről később gyomorforgatóan behízelt nekrológot is írt), vagy Aczél György, a magyar kultúra cerberusa és véres kezű sírásója (akit úton-útfélen ledorongolt, mikor már veszélytelenné, fogatlanná vénült). A '90-es években a családját is

faképnél hagyta (miközben a „keresztyén erkölcsiségről” prédikált), hogy összeálljon a „fejvadász” Papolcyné Balla Gizellával, akit megfigyelőként az NBH szózott rá, s ő naivan bekapta a „szerelmi horgot”. Mindezt persze nem azért mondtam el, hogy egy jámbor halott magánéletében vájkáljak, hanem azért, hogy a megvezetett ábrándozók előtt kőbe véssem, hogy egy szigorú átvilágítás és takarítás után Csurkának semmilyen komoly szerepe nem lehetett volna egy átfogó nemzetmentésben, sőt annak is örülhetett volna, ha viselt dolgait ép bőrrel megússza.

Csak egy ilyen sötét, aljas korban, egy ennyire agy mosott, elkorcsosult népség körében növekedhetett ő ünnepezt „nemzeti hőssé” (óh, micsoda idők, s miféle emberek!); no meg azért is, mert a magunkfajtákat változatlanul kinyírják, tönkreteszik, vagy száműzik minden olyan helyről (sajtó, politika, gazdaság, művészet stb.), ahol érdemi változásokat lehetne kiharcolni. Úgy vélem, Csurka korábbiakat meghaladó, valódi ügynöki megbízatása (a feszültségleeresztő szelep működtetése) a gengszterváltás után kezdődött. Mivel évtizedek óta lekenyerezett, szoros gyeplőn rángatott „nagyvad” volt, arra szemelték ki, hogy maga köré gyűjtse a jóhiszemű, a magyarság boldogulásáért tenni vágyó honfitársait, s egyben meggátolja, hogy a MIÉP-en kívül más szervezet is labdába rúghasson. Ezért megengedték neki a propagandisztikus „szalonzsidozást” s a fölösleges vagdalkozást (ám a mesterkelt vádak és hazug támadások ellenére sem volt zsigeri antiszemita, se rasszista, pláne fasiszta és egyéb „ista”, legföljebb Pista); de célravezetően sohasem kérdőjelezhetette meg a jól kifundált, ördögi, globalista rendszert, s a széltében-hosszában rothadó „parlamentáris démonkrácia jogálmiságát”.

Számomra egyik legrokonszenvesebb vonása, hogy – sokakkal szemben – eltiportságunkért, szolgáságba döntésünkért nem az egyszerű, tehetetlen milliókat szapult, hanem sátáni megrontóinkat. Érezte, hogy a magyarság nem oka, hanem csak elviselője annak a szenvedhetetlen igának és szervezett pusztításnak, amit jelenkori barbár megszállóink, „új honfoglalóink” különös kegyetlenséggel mértek ránk. Csurka kivette részét az 1985-ös monori s az 1987-es lakiteleki találkozón, továbbá az 1988-as Ceausescu-féle falurombolás elleni nagy Erdély-tüntetésben; valamint abban is jelentős érdemei vannak, hogy márciusi, júniusi, augusztusi és októberi megemlékezéseinken éveken át tízezrek, százezrek gyülekeztek össze, hogy meghallgassák „igehirdetését”. Jó volt ezeken részt venni, s megmártózni egymás építő vágyaiban, sugárzó szeretetében és elszántságában, s ez még akkor is így van, ha rútul visszaéltek bizalmunkkal, s a programok lezajlása után rendre hazaküldtek bennünket, mindig dolgavégezetlenül. Persze ilyen fatális véletlenek nincsenek; egyszer-kétszer be lehet csapni bárkit, de sorozatosan nem megy; szépen lassan el is fogyott Csurka regimentje. (Mondom is olykor barátaimnak, hogy csak egyszer adná meg az Isten, hogy ennyi honfitársam sorakozzon körém, én bizony nem engedném szétozslani őket, amíg be nem fejezzük elbitorolt javaink és hazánk visszaszerzését, s ki nem vívjuk teljes szabadságunkat! Aki pedig botorul ránk támad, ekkora tömeggel simán elsöpörjük, akár pusztá kézzel is. Bizonyára nem csak egyedül gondolom ezt így. Más népek ennyi gaztettnek már a töredékéért is az utcákra tódulnának, és széttépnék korrump vezetőiket, nekünk meg marad az üres reménykedés s a bamba csodavárás. Eb ura fakó, Orbán nekünk nem királyunk, az EU-hoz, a bibsikhez és a cigókhoz pedig semmi közünk!)

Nem vet jó fényt Csurkára az sem, ahogy a Pannon Rádiót s a MIÉP-et szétzilálta, leépítette,

legrátermettebb tagtársait sorra leügyönyöközte (bagoly mondja verébnek...!) és kitúrta a pártból, ha bármiben ellenkeztek vele, s végül az egész romhalmazt lazán följájlotta (átlapátolta?) a Fidesznek. A pártpénzeket, állami támogatásokat saját hitbizományaként kezelte, s „Gizike a gőzeke szagértői közreműködésével” lenyúlta, elsikkasztotta. (Vajon miből épültek a Csurka család palotái?) Az Országházban is siralmasan muzsikált a MIÉP-frakció, egyáltalán nem felelt meg türelmetlen várakozásainknak. Az az ámokfutás, amit egykori koalíciós partnere, a Jobbik ellen elkövetett utolsó éveiben (beleértve az alaptalan rágalmazásokat, megdöbbsztő gyalázkodásokat), megbocsáthatatlan árulás; hasonlóképpen értelmezhetetlen annak a Fidesznek és Orbánnak az eszelős, egyoldalú támogatása, akiktől soha egy baráti gesztust sem kapott, ám elhatárolódást, bántást és acsarkodást annál többet. (Álláspontom szerint bárkinek szíve joga egyes pártokat kedvelni, vagy elutasítani, azonban a sportszerűség s az igazság határait nem illik átlépni a bírálatok során sem; fokozottan vonatkozik ez a deklaráltan azonos térfélen működő szervezetekre, melyek elvileg egymás szövetségesei, legfőljebb vetélytársai, de semmiképp se szétverendő ellenségei.) Ezekkel a cselekedeteivel Csurka kiradírozta magát a nemzeti radikálisok közül, s visszavonhatatlanul lenullázta saját hajdani mítoszát (imázsát). Szánalmas volt látni a meghibbant aggastyán vergődését, mikor már rég vissza kellett volna vonulnia mindenhonnan, s átadni a fiataloknak a váltóbotot. Így talán még megóvhatta volna sokak rokonszenvét, s amit jól-rosszul létrehozott, nem forgácsolta volna semmivé. (Búcsúztatómba bevehettem volna még ezt-azt, de szükségtelen tovább színezni a portrévázlatot, mert a fő vonalak így is a helyükre kerültek. Következzen tehát a zárszó.)

Csurka István literátusi és politikusi nagyságát (ha egyáltalán beszélhetünk ilyenről), privilegizált státusát annak köszönheti, hogy jókor volt jó helyen, és különösebb skrupulusok nélkül megoldotta a rá testált feladatokat; s hajlandó volt odaadón szolgálni „a szocializmus szent ügyét”, majd végigasszisztálni a módszerváltást. Mozgalmas, pálfordulásokban dús pályafutásának esszenciális tragédiája abban rejlett, hogy szavai és tettei nem fedték egymást. Írásaiban viszonylag következetes és bátor volt, cselekedeteiben azonban félszeg, sőt gyáva, mert sohasem merte levetközni jellembeli fogyatékosait, ill. áthágni a saját emberi és az aktuális rendszerek korlátait. Nem volt elég őszinte, nem gyakorolt elmélyült bűnbánatot hívei előtt (legfőljebb féligazságokkal dobálózott); túl sokat képzelt magáról, s a látszatokon felül meg se próbált valódi áldozatokat hozni a magyarságért. Múltjából fakadóan nem volt tiszta, zsarolhatatlan, befolyásolhatatlan „világító fáklya”, s váteszhez nem illő gyengeségeit, bűneit ellenfelei és háttérmozgatói alaposan ki is használták; nem ritkán olyan dolgokra kényszerítve őt, amiket csupán az elszámoltatástól, „lebuktatástól” való félelmében, jobb lelkiismerete dacára teljesített; egyúttal roppant károkat okozva nemzetünknek, kiváltképp a radikális jobboldalnak. Látnunk kell azt, hogy hiteles eszméket csak hatékony fegyverekkel és makulátlan katonákkal lehet diadalra juttatni; s a legnagyobb népszerűség is hamar elolvad, ha a „vezér” folyamatosan csalódásokat okoz követőinek. (Ez a csillaghullás vár rövidesen Viktor Viktorra is, aki persze semmilyen tekintetben sem mérhető a tőle lényegesen különb Csurkához.) Mindent összevetve: őrizzük meg Csurka értékeit emlékezetünkben, s adjuk meg neki a végtisztességet. Temessük el méltóképpen testét, háborgó lelkét pedig bízzuk a Mindenhatóra. De ne emeljünk neki szobrot, amikor még számos nálánál nemesebb, kimagaslóbb elődjének és kortársának sincsen!

Siklósi András

<http://internetfigyelo.wordpress.com/2012/02/08/csurka-istvan-kendozetlen-arckepe/>

*

TGM: Csurka István halálára

2012. február 04., szombat

Szerző: Tamás Gáspár Miklós

Az, amit Csurka – hogy megnevezzük legnagyobb, legmélyebb szenvedélyének tárgyát – „zsidónak” tekint, Otto Weininger és legnagyobb tisztelője, Adolf Hitler óta egyértelmű kulturális képlet. E tekintetben, semmi kétség, Csurka náci volt meg fasiszta. De nem úgy volt náci, mint a Jobbik, amelynek indítékai között nem szerepel a magyar nép. Csurka a magyar népet a zsidónak tekintett belső szabadsággal szemben definiálta, a Jobbikot nem érdekli a magyar nép, csak a diadal: a csonkítás, a verés, az elhallgattatás. Az apokalipszis lovasai (tudjuk a Doktor Faustusból) hidegek. A Jobbik jéghideg. Csurka István gonosz szíve azonban forró volt. Szláv asszimilánsként imádta a magyart. A Jobbik nem szeret semmit. Csurka része a magyar történelemnek, a Jobbik kívül áll rajta, strukturális globálfasiszta.

Nyugodjék békében Csurka István, nem ő volt a legrosszabb.

Azon veszem észre magam, hogy bánkódom. Sajnálom, hogy meghalt. Ez nem képmutatás, még csak nem is merő érzelmesség: van rá okom. Nem most veszem észre először. A szélsőjobboldal képviselői közül ő egyedül tartozott a magyar értelmiséghez. Ahhoz a magyar értelmiséghez, amelynek a pusztulása – a szerep tarthatatlansága miatt és ellenére – annyira elkeserítő.

Csurka ennek az értelmiségnek jellegzetes figurája volt, nyugodtan helyet foglalhatott volna A Mester és Margarita írószövegségi mellékalakjai között. Szűkös nyelvi készlete ellenére is elég jó novellista, a „jól megcsinált” (félkommersz) színdarab megbecsült és sikeres kismestere, nem igazán könnyed és gyors, de megbízhatóan mulatságos és érzékeny tárcaíró, meglehetősen jó szemű megfigyelője a fölszíni változásoknak az 1960/70-es években.

A szokásos pálya: egy kis ötvenhat, egy kis rendszerutálat, enyhe (és kevésbé tartós) balos fordulat hatvannyolc körül (mint oly sokaknál), előlegek, magas honorok, összeköttetések, protekció, egy-két rendszerhű, de nem túl ízléstelen nyilatkozat, alkotóház, bemutatók, pia, póker, ulti, dácsa, életműsorozat. Állítólag csajok is, de mint minden igazi kelet-európai mácsót, Csúrkát is csak a férfiak érdekelték igazán, föl nem pillantott volna, ha gyönyörű nő jött be az ajtón. De hát a legtöbb kelet-európai nőcsábászt nem érdeklik a nők, csak a scalp meg a szex.

Csurka a magyar irodalomban olyan jól kipróbált Maupassant-, Csehov- és Molnár Ferenc-féle novellatípus művelője volt (legnagyobb rövidelbeszélés-írónk, aki szerintem Móricz Zsigmond, nem ide tartozik). Mindegyik novellájában van moralizáló társadalombírálat, hangjuk – rezzenetlenül – a kiábrándultságé.

Amint már céloztam rá egyszer, ez a kiábrándultság (amely a szakirodalom szerint az ötvenhat miatti keserűségből fakadt; lehet) rokona volt a szocialista „dezillúziós” irodalomnak, a „Tűztánc” antológia csalódott kommunistáinak, aztán meg Karinthy Ferenc, Ladányi, Moldova, Kertész Ákos ekkori alkotói korszakának. (Emlékszik még valaki Somogyi Tóth Sándorra? Vagy a funkcionárius elfancsalódás dokumentumaira, a Holt-tengeri tekercesekre és a Részeg esőre?) Az afölötti búbánatnak, hogy „a létező szocializmus” nem vetett véget az önzésnek, az anyagiasságnak, az egyenlőtlenségnek, az unalmas, kilátástalan, prózai, triviális életnek. Amelyben nincsenek magasabb eszmények – kommunizmus vagy hazafiság – , csak a szünet nélküli kínlódás a megélhetésért és az „érvényesülésért”, ahogy ekkoriban nevezték. Itt a megsavanyodott, pontatlan nosztalgia keveredett a cinizmussal – ezt élvezték a „jól megcsinált” színművek lelkes nagykörúti nézői. Sarkadi Imre, aki az egész al-műfaj megteremtője volt, nem volt cinikus, ezért is támadt mítosza. A megkeserűt népi, nékoszos kommunista vonásai bizonyára elhomályosulnak majd a Dörner-féle Új Színház fölújításaiban.

Amikor Csurka darabjait még játszották, senki nem tartotta őt „nagy drámaírónak”, ő maga se. Azóta nagy drámaíró, amióta a „de”-szindróma érvényesül. („Nézetei elfogadhatatlanok, de nagy drámaíró” – mondja a napilapos gyorspubli meg Tarlós. Ugyanennek volt a haszonélvezője Makovecz. „Nagy építész, de nézetei elfogadhatatlanok.” Hát igen, még ez sem kizárt.)

Jó, de nem kiemelkedő képességeivel ügyesen gazdálkodott, kihozott magából mindent, amit lehetett. De mint minden profi, ráunt a technikai természetű kielégülésekre. Kései írásaiban is ott van a rutin, de ezek nem szakmunkák. Ezek már a szívből jönnek. Világnézetileg és érzelmileg akkor lett önmagára, amikor elkezdett az – ő, istenem – magyar sorskérdésekkel foglalkozni, az ismert dilettáns módon. Dilettáns, de autentikus és őszinte az ő nemzeti publicisztikája. Az első, erdélyi tárgyú nemzeti drámája – annyi élesre köszörült körúti színmű, annyi Madách színházi diadal után – szinte meghatóan balogsüti. Naiv és egy kicsit nevetséges. Ám az mégis nagy dolog, hogy valaki annyi kommersz kétértelműség, célozgatás és „áthallás” után naivságra és ügyetlenségre képes. Mutatja, hogy itt igazi érzések támadtak.

Csurkát a demokratikus ellenzék tette tönkre. (Nem ő az egyetlen.) Amikor megízlelte az ellenállás oly csábító pátozát, nem volt megállás. Először Konrád és Szelényi híres könyve ihlette meg, Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a ráció bűnös, hogy a kultúra végképp elzüllött – Konrád és Szelényi nem egészen ezt mondta ugyan –, hogy megújulásra, új megváltásra van szükség, amelyet a földosztásos és az ötvenhatos szocializmus nem lehetett képes megadni.

A könnyen kínálkozó nemzeti kiút – kigázolás – összeegyeztethető volt a demokratikus ellenzék emberi jogi praxisával és retorikájával az utódállami magyar kisebbségek sanyarú sorsának taglalásában, a velük való együttérzésben, a tiltakozásokban, amelyeket úgy-ahogy eltűrt (ha nem is mindig) a kései Kádár-rezsim, hiszen nem róla volt szó. (S amikor a nemzetiségi

elnyomás problémáját nyíltan összekötötték a rendszer jellegzetességeivel, mint Csoóri a Duray-előszavában, akkor ki is tört a botrány.)

Csurkát persze továbbra is kísértette a múltja. Ebben a múltban tanulta meg a politikai technikáit, amelyek az Aczél György-i logika alapján a személyes kapcsolatokon nyugodtak. Így lehetett – Csurkától nem függetlenül – az első magyarországi ellenzéki szervezet, a Magyar Demokrata Fórum első elnöke a Magyar Népköztársaság Művelődési Minisztériumának osztályvezetője, a Hazafias Népfront főtitkárának, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának (azaz az állítólagos ellenfél második számú vezetőjének) a bizalmasa. (A „másik oldalon”, az urbánus antinacionalisták „oldalán” az Új Márciusi Front – Nyers, Vitányi, Vásárhelyi – hasonló kísérlete viszont hálistennek nem sikerült.)

Csurka soha nem volt népi író. Műveiben nyoma sincs a magyar parasztságnak, amely a régi magyar progresszió – Adytól és Jásztól Szabó Dezsőig és Veres Péterig, Szabó Zoltántól Donáth Ferencig és Nagy Imréig – legfontosabb gondja és témája volt. Kései, szélsőjobboldali publicisztikája Milotayra és Lendvai-Lehnerre („Nomádra”) emlékeztet, nem Fájára és Kodolányira. Rajnissra, nem Oláh Györgyre. (Itt elnézést kérek az internetes olvasótól, akinek minderről fogalma sincs. Ugorja csak át nyugodtan.)

Ámde volt abban következetesség és tartás, hogy szembefordult Antall Józseffel és az úri jobboldallal (aki és amely azért Milotaynak tetszett volna). Csurka Istvánt – egyesegyedül a magyarországi jobboldalon – egészen a legutóbbi időkig érdekelte és foglalkoztatta a magyar nép, őszintén aggódott a lecsúszás és a hanyatlás miatt, látta a magyar plebejus tragédiáját a kudarcos rendszerváltás zűrzavarában. Ezért a mai napig becslöm Csurkát. Akkor is megszólaltatta a magyar vidék, a magyar kispolgárság – jogos, indokolt és okadatolt – szorongását, amikor úgyszólván senki más. Nevezetes írása, a Keserű hátság (amelyről Fehér Ferenc, nyugodjék, írt szép tanulmányt) akkor is ennek a tragédiának a legelső nagy dokumentuma, ha – társadalomtudományi eszközök híján – az elemzés pontatlan.

Fasiszta volt Csurka?

Igen is, meg nem is. Fasiszta volt, amennyiben ösztönös ellenszenvet érzett minden gyöngeséggel, szubjektivitással, kétellyel – s emiatt aztán mindenfajta pluralizmussal – szemben. Mozgósított volna mindent, ami magyar. Mit tekintett magyarnak? Kezdetben mindent, amit a plebejus, kispolgári ressentiment annak tekint. Amit az amerikai vulgáris szociológia „morális pániknak” nevez. Magyar az, amiben nincsenek benne a lázadók. A nők. A melegek. A bohémek. A töprengők. A kétkedők.

Az, amit Csurka – hogy megnevezzük legnagyobb, legmélyebb szenvedélyének tárgyát – „zsidónak” tekint, Otto Weininger és legnagyobb tisztelője, Adolf Hitler óta egyértelmű kulturális képlet, ahogyan Horkheimer és Adorno klasszikusan megfogalmazta: „Mindegy, milyenek a zsidók önmagukban. Képük mint a legyőzött képe tele van olyan vonásokkal, amelyeknek halálos ellenségük kell hogy legyen a totalitáriussá vált uralom: a hatalom nélküli boldogság, a munka nélküli bér, a határák nélküli haza, a mítosz nélküli vallás vonásaival.”

E tekintetben, semmi kétség, Csurka náci volt meg fasiszta. (Olykor meg egészen egyszerűen

csak nacionalista, néha egyenesen nemzeti demokrata.) De nem úgy volt náci, mint a Jobbik, amelyhez csakugyan semmi köze. A Jobbik indítékai között nem szerepel a magyar nép. Csurka a magyar népet a zsidónak tekintett belső szabadsággal szemben definiálta, a Jobbikat nem érdekli a magyar nép, csak a diadal: a csonkítás, a verés, az elhallgattatás.

A Jobbik a szeretetlenség, a tradíciótlanság, a részvétlenség pártja. Csurkát vonzotta a nemzeti egység, a magyar erő fantazmája: ezért állt utolsó gesztusaival Orbán Viktor pártjára, mert – a maga módján – Magyarország sikerét akarta, ami a Jobbiknak teljesen közömbös. Az apokalipszis lovasai (tudjuk a Doktor Faustusból) hidegek. A Jobbik jéghideg. Csurka István gonosz szíve azonban forró volt. Szláv asszimilánsként imádta a magyart. A Jobbik – s a Jobbik egész nemzedéke – nem szeret semmit. Csurka része a magyar történelemnek, a Jobbik kívül áll rajta, strukturális globálfasiszta.

S mivel magunk is részei vagyunk a magyar történelemnek, Csurka nekünk nem közömbös. Meggyászoljuk, mert gyászoljuk magunkat. Csurka sokat ártott a magyar népnek, mert a magyar nép sorsán gondolkodott. Úgy, ahogy tudott. Magyarország bizony Csurka országa is. Legyen neki könnyű a sír.